KOMISIJAS ĪSTENOŠANAS LĒMUMS (ES) 2020/1049

(2020. gada 15. jūlijs),

ar ko Francijai atļauj kultūras mantojuma aizsardzībai piešķirt atļauju biocīdiem, kas sastāv no slāpekļa, kurš iegūts *in situ*

(izziņots ar dokumenta numuru C(2020) 4715)

(Autentisks ir tikai teksts franču valodā)

EIROPAS KOMISIJA,

ņemot vērā Līgumu par Eiropas Savienības darbību,

ņemot vērā Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 528/2012 (2012. gada 22. maijs) par biocīdu piedāvāšanu tirgū un lietošanu ([1]) un jo īpaši tās 55. panta 3. punktu,

apspriedusies ar Biocīdu pastāvīgo komiteju,

tā kā:

(1) Regulas (ES) Nr. 528/2012 I pielikumā ir iekļautas aktīvās vielas, kurām vides, cilvēka vai dzīvnieku veselības profils ir labvēlīgāks nekā bīstamākām ķīmiskām vielām. Tāpēc šīs aktīvās vielas saturošiem biocīdiem var piešķirt atļauju vienkāršotas procedūras kārtībā. Slāpeklis ir iekļauts Regulas (ES) Nr. 528/2012 I pielikumā ar ierobežojumu, ka to var lietot ierobežotā daudzumā tūlītējas lietošanas tvertnēs.

(2) Uz Regulas (ES) Nr. 528/2012 86. panta pamata slāpeklis ir apstiprināts arī par aktīvo vielu lietošanai 18. produkta veida biocīdos "insekticīdi" ([2]). Biocīdiem, kas sastāv no apstiprinātā slāpekļa, ir piešķirtas atļaujas vairākās dalībvalstīs, arī Francijā, un tie tiek piegādāti gāzes balonos ([3]).

(3) Slāpekli iespējams iegūt arī *in situ* (uz vietas) no apkārtējā gaisa. *In situ* iegūta slāpekļa lietošana Savienībā patlaban nav apstiprināta, un tas arī nav nedz norādīts Regulas (ES) Nr. 528/2012 I pielikumā, nedz iekļauts Komisijas Deleģētās regulas (ES) Nr. 1062/2014 ([4]) II pielikumā sniegtajā biocīdu sastāvā ietilpstošu esošo aktīvo vielu pārskatīšanas programmā.

(4) Uz Regulas (ES) Nr. 528/2012 55. panta 3. punkta pamata Francija 2020. gada 14. janvārī Komisijai iesniedza pieteikumu, kurā lūgta atkāpe no minētās regulas 19. panta 1. punkta a) apakšpunkta, proti, lūgts atļaut kultūras mantojuma aizsardzībai lietot biocīdus, kas sastāv no slāpekļa, kurš *in situ* iegūts no apkārtējā gaisa ("pieteikums").

(5) Kultūras mantojumu var bojāt plašs kaitīgo organismu klāsts, no kukaiņiem līdz mikroorganismiem. Šo organismu klātbūtne var bojāt ne tikai pašu kultūras priekšmetu, bet arī radīt risku, ka šie kaitīgie organismi izplatīsies uz citiem tuvumā esošiem priekšmetiem. Ja priekšmetus attiecīgi neapstrādā, tie var tikt nelabojami sabojāti, un tādējādi tiktu nopietni apdraudēts kultūras mantojums.

(6) *In situ* iegūtu slāpekli lieto, lai nolūkā kontrolēt kaitīgos organismus uz kultūras mantojuma priekšmetiem hermetizētās (pastāvīgi vai uz laiku) apstrādes teltīs vai kamerās radītu kontrolētu atmosfēru, kurā skābekļa koncentrācija ir ļoti zema, (anoksiju). No vides gaisa tiek atdalīts slāpeklis, ko iesūknē apstrādes teltī vai kamerā, kur slāpekļa saturu atmosfērā paaugstina apmēram līdz 99 %, attiecīgi panākot, ka tajā gandrīz vairs nav skābekļa. Apstrādes telpā iesūknētā slāpekļa mitrumu noregulē tādu, kāds vajadzīgs apstrādājamam priekšmetam. Apstrādes teltī vai kamerā radītajos apstākļos kaitīgie organismi nespēj izdzīvot.

([1]) OV L 167, 27.6.2012., 1. lpp.

([2]) Komisijas Direktīva 2009/89/EK (2009. gada 30. jūlijs), ar ko groza Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 98/8/EK, lai iekļautu tās I pielikumā aktīvo vielu slāpekli (OV L 199, 31.7.2009., 19. lpp.).

([3]) Atļauto biocīdu sarakstu skatīt: https://echa.europa.eu/fr/information-on-chemicals/biocidal-products.

([4]) Komisijas Deleģētā regula (ES) Nr. 1062/2014 (2014. gada 4. augusts) par darba programmu visu to esošo aktīvo vielu sistemātiskai pārbaudei, kuras satur Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā (ES) Nr. 528/2012 minētie biocīdi (OV L 294, 10.10.2014., 1. lpp.).

(7) Pēc Francijas sniegtās informācijas, *in situ* iegūta slāpekļa lietošana šķiet vienīgais iedarbīgais kaitīgo organismu kontroles paņēmiens, kuru bez bojājumu izraisīšanas var lietot visu veidu materiāliem un materiālu kombinācijām muzeju kolekcijās, kas atrodas izstādēs un kultūras mantojuma vietās, un kura izmaksas ir samērīgas.

(8) Anoksijas jeb pārveidotās, jeb kontrolētās atmosfēras metode ir norādīta standarta EN:16790:2016 "Kultūras mantojuma saglabāšana. Integrētā kaitēkļu apkarošana (*IPM*) kultūras mantojuma aizsardzībai" sarakstā, un slāpeklis šajā standartā ir aprakstīts kā anoksijas radīšanai "visbiežāk izmantotais".

(9) Ir pieejami tādi citi kaitīgo organismu kontroles paņēmieni kā aukstumapstrāde, karstumapstrāde, gamma starojums. Turklāt iespējams izmantot citas aktīvās vielas. Tomēr Francija ir norādījusi, ka visus šos paņēmienus ierobežo bojājumi, kas apstrādes laikā varētu tikt nodarīti noteiktiem materiāliem, un ka tāpēc visu veidu materiālu un materiālu kombināciju apstrādē minētos paņēmienus katru atsevišķi izmantot nav iespējams.

(10) Pēc Francijas iesniegtās informācijas par aukstās dezinvadēšanas paņēmienu pastāv šaubas par tās piemērotību visām tēlotājmākslas un dekoratīvās mākslas kolekcijām. Attiecībā uz darbiem ar laminētiem materiāliem (apgleznoti, lakoti vai vaskoti priekšmeti, intarsijas vai darbi ar inkrustācijas diegiem) ar šo paņēmienu var riskēt šos priekšmetus sabojāt. Saskaņā ar valsts konservācijas politiku, ko piemēro iestādēm, kuras glabā publiskās kolekcijas, attiecībā uz valsts uzskaitē iekļautā kultūras mantojuma konservāciju šādas šaubas nav pieļaujamas.

(11) Kā norādīts pieteikumā, kultūras mantojuma iestādes dezinvadēšanu, kurā temperatūra tiek paaugstināta, neizmanto plaši. Tāpat kā aukstās dezinvadēšanas gadījumā pastāv bažas par karstumapstrādes ietekmi uz stratificētiem materiāliem. Turklāt karstumapstrādes gadījumā pastāv papildu risks, ka līmvielu adhezīvās īpašības var zust, vasku saturošie elementi mīkstināties un uz virsmām var iznirt iepriekš izmantotas ķimikālijas, tādējādi uz priekšmetu virsmas rodas plankumi.

(12) Pēc pieteikumā sniegtās informācijas gamma starojuma izmantošanai ir vajadzīgs īpašs aprīkojums, kas atbilst īpašām drošības prasībām, kuras izvirzītas šā paņēmiena izmantošanai, un ir vajadzīgas specializētas prasmes. Tātad tas ir dārgs paņēmiens, ko ir sarežģīti replicēt. Turklāt šis paņēmiens nav piemērots caurredzamiem vai caurspīdīgiem materiāliem, kas, reaģējot uz gamma starojumu, mēdz kļūt necaurredzami vai iekrāsoties.

(13) Šis pieteikums liecina, ka, lietojot Francijā tirgū pieejamos biocīdus, kuri satur citas aktīvās vielas, uz apstrādātajiem priekšmetiem paliek atliekvielas, kas var izdalīties vidē un apdraudēt cilvēku veselību. Turklāt šīm vielām ir ievērojami trūkumi kultūras priekšmetu fiziskās aizsardzības ziņā, jo daudzas no tām var izraisīt krāsas izmaiņas, eļļaina vai lipīga eksudāta rašanos, virsmas kristalizēšanos vai dzīvnieku izcelsmes materiālu DNS izmaiņas.

(14) Pēdējās desmitgadēs saistībā ar kultūras mantojuma aizsardzībai paredzētu *IPM* arvien vairāk kultūras mantojuma iestāžu meklēja risinājumus, kas ļautu atteikties no potenciāli bīstamu ķīmisku vielu izmantošanas, un pievērsās tādiem paņēmieniem, piem., anoksijai, kas ir saudzīgāki pret kultūras mantojuma kolekcijām un mazāk kaitē ar tām strādājošajiem.

(15) Pēc pieteikuma informācijas, muzejos un kultūras mantojuma vietās lietot slāpekļa gāzi balonos ir praktiski un ekonomiski neizdevīgi. Balonos gāze ir ierobežotā daudzumā, tā bieži jātransportē un jāglabā atsevišķi. Skaitā daudzu balonu glabāšana rada drošības riskus, jo gāze ir zem spiediena. Anoksija, kurai izmanto *in situ* iegūtu slāpekli, kultūras mantojuma iestādēm rada zemākas izmaksas nekā balonos pildītas slāpekļa gāzes izmantošana. Izņemot sākotnējo ieguldījumu apstrādes kamerā un *in-situ* slāpekļa ģeneratorā, tā nerada nekādas citas izmaksas.

(16) Pieprasot, lai muzeji un kultūras mantojuma vietas kaitīgo organismu kontrolei izmantotu vairākus paņēmienus, no kuriem katrs būtu piemērots specifiskiem materiāliem un priekšmetiem, nevis lai tās izmantotu vienu, jau lietotu un visiem materiāliem piemērotu paņēmienu, muzejiem un kultūras mantojuma vietām rastos papildu izmaksas un kļūtu grūtāk sasniegt mērķi integrētajā kaitēkļu apkarošanā beigt izmantot bīstamākas aktīvās vielas.

(17) Diskusijas par iespējamu atkāpi, kas balstītos uz 55. panta 3. punktu un attiektos uz slāpekli, kurš iegūts *in situ*, notika vairākās Komisijas Biocīdu jomā kompetento iestāžu ekspertu grupas sanāksmēs ([5]) 2019. gadā.

(18) Turklāt Eiropas Ķimikāliju aģentūra pēc Komisijas lūguma, kas sekoja pirmajam, līdzīgam, no Austrijas saņemtam pieteikumam, kurā lūgta atkāpe attiecībā uz produktiem, kas sastāv no slāpekļa, kurš iegūts *in situ*, īstenoja šim pieteikumam veltītu sabiedrisku apspriešanos, kurā visām ieinteresētajām personām bija iespējams paust viedokli. Lielākā daļa no 1 487 saņemtajiem komentāriem atbalstīja atkāpes piešķiršanu. Daudzi viedokli izteikušie aprakstīja alternatīvo pieejamo paņēmienu trūkumus: termiska apstrāde noteiktus materiālus var bojāt; lietojot citas aktīvās vielas, uz artefaktiem tiek atstātas toksiskas atliekvielas, kas pakāpeniski izdalās vidē; lietojot slāpekļa gāzi balonos, nav iespējams tādā veidā, kā dažu materiālu apstrādē nepieciešams, apstrādes zonā kontrolēt relatīvo mitrumu.

(19) Divas starptautiskas organizācijas, kas pārstāv muzejus un kultūras mantojuma vietas, proti, Starptautiskā Muzeju padome un Starptautiskā Pieminekļu un ievērojamu vietu padome, ir paudušas nodomu iesniegt pieteikumu, kurā lūgts *in situ* iegūtu slāpekli iekļaut Regulas (ES) Nr. 528/2012 I pielikumā, tādējādi atļaujot dalībvalstīm piešķirt atļauju biocīdiem, kas sastāv no slāpekļa, kas iegūts *in situ*; šādi tiek apieta vajadzība pēc atkāpes saskaņā ar minētās regulas 55. panta 3. punktu. Tomēr šāda pieteikuma izvērtēšana, vielas iekļaušana Regulas (ES) Nr. 528/2012 I pielikumā un biocīdu atļauju iegūšana prasa laiku.

(20) Pieteikums liecina, ka Francijā nav pieejamas lietderīgas alternatīvas, jo visiem patlaban pieejamiem alternatīvajiem paņēmieniem ir trūkumi: vai nu tie nav piemēroti visu materiālu apstrādei, vai ir praktiski neizdevīgi.

(21) Uz visu šo argumentu pamata jāsecina, ka *in situ* iegūts slāpeklis, ir būtiski nepieciešams Francijas kultūras mantojuma aizsardzībai un ka lietderīgas alternatīvas nav pieejamas. Tāpēc būtu Francijai kultūras mantojuma aizsardzībai jāatļauj piedāvāt tirgū un lietot biocīdus, kas sastāv no slāpekļa, kurš iegūts *in situ*.

(22) Lai biocīdus, kas sastāv no slāpekļa, kurš iegūts *in situ*, varbūtēji iekļautu Regulas (ES) Nr. 528/2012 I pielikumā un dalībvalstis tiem pēc tam piešķirtu atļauju, ir vajadzīgs laiks. Tāpēc uz laikposmu, kurā būtu iespējams izpildīt pamatprocedūras, ir lietderīgi atļaut atkāpi,

IR PIEŅĒMUSI ŠO LĒMUMU.

1. pants

Francija līdz 2024. gada 31. decembrim drīkst kultūras mantojuma aizsardzībai atļaut piedāvāt tirgū un lietot biocīdus, kas sastāv no slāpekļa, kurš iegūts *in situ*.

2. pants

Šis lēmums ir adresēts Francijas Republikai.

Briselē, 2020. gada 15. jūlijā

Komisijas vārdā –
Komisijas locekle
Stella KYRIAKIDES

([5]) 83., 84., 85. un 86. Dalībvalstu Regulas (ES) Nr. 528/2012 īstenošanas jautājumos kompetento iestāžu pārstāvju ekspertu grupas sanāksmes, kas attiecīgi notikušas 2019. gada maijā, 2019. gada jūlijā, 2019. gada septembrī un 2019. gada novembrī. Šo sanāksmju protokoli ir pieejami https://ec.europa.eu/health/biocides/events_en#anchor0.